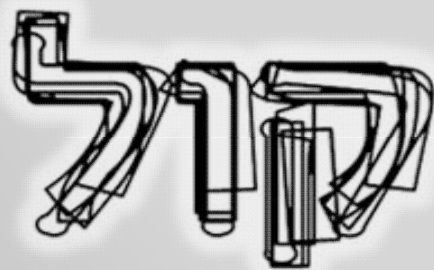

איפיון 619

ברמה

פרשת "ויחי"

ט"ז טבת תשע"ז

עמוד 12
לאורם נלך
הרב יעקב אבוחצירא

עמוד 8
מאמר דעה
על מסירות ונעם
בלימוד תורה

עמוד 2
תרבות המערב
הרב נתנאל אריה

עמוד 6
בכל מקום שהם
מאיר בן שמאי

עמוד 4
ותלמודו בידו
גלגול שבועה

על תרבות מערבית אז והיום או

בין יוון ליהודה ובין שתיהן לרומא

הרב נתנאל אריה

בשבוע שעבר עברנו שני תאריכים משמעותיים שמונה ועשרה בטבת. בשמונה בטבת תורגמה התורה ליוונית. בעשרה בו הוחל המצור על ירושלים. צמידות התאריכים מחייבת התבוננות מעמיקה בהם וכיחס שביניהם.

חוכמת יוון; הרחקה וויכוח והערכה

יש הרבה מה להעריך בחכמה ובתפיסה היוונית, הבונה את התרבות האנושית וערכי הרוח. גם בעידן המודרני, ניתן להתבונן בתרבות האנושית המתפתחת, הבונה את עצמה ומתקדמת, וכשהרוח האמונית רוכבת על הפיתוח האנושי זה עשוי להיות משהו אדיר ועצום. כשלקחנו מהתרבות היוונית מה שרצינו לקחת לא הייתה בעיה. אך כשהתרבות היוונית ביקשה להשתלט על תרבותנו עמדנו על נפשנו. בתרבות היוונית יש גם סגידה לגוף, ונתינת מקום לזימה וגסות. היא נעה בין אפולו לדיוניסוס, ועל זה יצאנו למלחמה.

עם חוכמת יוון ישנו וויכוח עמוק ונוקב, אך גם מלא הערכה. כאשר תלמי מלך מצרים כפה עלינו לתרגם את התורה ליוונית, כדי להשלים את האוסף האקדמי בספריה הגדולה של אלכסנדריה, מבלי הכרה בערכה הפנימי של התורה הקדושה, היה זה יום קשה במיוחד. אבל, מאבקם של יהודה ויוון אינו כמו שני קווים מקבילים שאינם נפגשים. יש אפשרות למפגש, כדרשת חז"ל: יפת א-לוהים ליפת וישכון באוהלי שם. תוכן - צריך לברור. סגנון, ניסוח, ויופי - זו השלמה. יש ביננו ויכוח, אך יוון אינה האויב המרכזי שלנו!

בין יוון לרומא ובין רומא ליהודה

רומא הרבה יותר גסה ופרגמטית. הרומאי לא העסיק את עצמו במחשבת המוסר וגבולות המעשה ההגון, אלא בחן בעיה, החליט מה צריך לעשות, עשה, ועבר למשימה הבאה. הרומאי הינו שיא הפרגמטיזם, הוא אבי הציוויליזציה, הפורץ דרך ומפתח פיתוחים טכנולוגיים בכל העולם, אך הכל למען הקיסרות ורווחיה. פעמים רבות נראה הרומאי כאכזריות בהתגלמותה; מחולל תחרויות דמים, רודף תענוגות ושטוף זימה, המשתדל להידמות לקיסריו המפלצתיים.

ההתנגשות בין ממלכת רומי לבין יהודה חרגה ממסגרת מאבק צבאי. התחרות ביניהן הייתה על נפש האדם. שתי השקפות עולם שונות זו מזו בתכלית התנצחו ביניהן. רומי נשאה את עיניה לעולם החומר, לשלטון שבמציאות, להגמוניה של החוק והכוח, ואילו ירושלים ביקשה את הרוח.

רומי דגלה בתועלתנות שבחיים וראתה בשכלתנות ובסדר חזות הכל, ולא נרתעה משימוש בכוח האגרוף והברזל כדי לכוף על הבריות סדרי שלטון וחוק, ואילו ירושלים שאפה לערכי מוסר וצדק, וחיי רוח.

רפיסות הרוח בפני רומא; מבט היסטורי ואקטואלי

כמאה וחמישים שנה לפני החורבן, בעוד רומא שטופת תענוגות ושעשועים, טובעת בים של עבדים, ומפיצה את תרבותה הגסה בכל העולם, שני האחים החשמונאים הרבים ביניהם, מזמינים את סקאורוס מצביאו של פומפיוס, אשר נבחר להיות שופט עליון, ולפשר בין האחים הניצים וביניהם לבין העם... כך אומר הפסוק בשיר השירים (ו, יב): "לא ידעתי נפשי שמתני מרכבות עמי נדיב", ומפרש רש"י: לא ידעתי לעמוד בכבודי, השפילתי את כבודי בפני רומא, והבאתי אותם עליי: 'לא ידעתי' - כנסת ישראל מתאוננת, לא ידעתי להיזהר מן החטא, שאעמוד בכבודי בגדולתי, וכשלתי בשנאת חנם ומחלוקת שגבר במלכי בית חשמונאי הורקנוס ואריסטובלוס, עד שהיה מביא אחד מהם את מלכות רומי, וקבל מידו המלוכה, ונעשה לו עבד. ומאז 'נפשי שמתני' להיות 'מרכבות' להרכיב עלי נדיבות שאר אומות... 'נפשי שמתני' - אני בעצמי מניתים עלי כעניין שנאמר: 'ואת למדת אותם עליך אלופים לראש' (ירמיה ג).

כך גם כותב הרמב"ן בפירושו לתורה, בהביאו את דברי חז"ל המבקרים את עמידתו השפופה של יעקב במפגשו עם עשו: ועל דעתי גם זה ירמוז כי אנחנו התחלנו נפילתנו ביד אדום, כי מלכי בית שני באו בברית עם הרומיים (ספר החשמונאים א, ח) ומהם שבאו ברומה והיא היתה סבת נפילתם בידם, וזה מוזכר בדברי רבותינו ומפורסם בספרים (יוסיפון פרק סה).

בין אדם סתמי לאדם ערכי

הכופף עצמו בפני האחר, הרי במוקדם או במאוחר כל מהותו תהא משועבדת לו. הברית שהחלה עוד בימי יהודה ושמעון, ואח"כ התחזקה בזמן מלחמת האחים נכדי החשמונאים הכניסה את כל הרוח הרומאית לתוככי ירושלים. תככים ובצע כסף, נהנתנות, הדוניזם, וגסות. רומא ויהודה זה לא מאבק של אידיאליזם באידיאליזם נגדי. בשפה הכי פשוטה: עיקר המאבק שלנו זה לא עם המודרנה, ואף לא עם תרבות אידיאליסטית חילונית כזו או אחרת. ברמה העקרונית אלו הם בני ברית. יש מה לבחור, ויש כמובן גם מה לברור. אך כל זמן שקיימת תרבות ערכית ניתן להיות בני ברית.

המין האנושי נחלק בעיקר לשניים: אדם ערכי ואדם סתמי! האויב המרכזי הוא הפן הרומאי, זו התרבות היצרית והסתמית. יוון בקשה להשתלט על המרחב ולהשליט את תרבותה, ועל כן הם טימאו את המקדש. אך רומא לא נלחמה בבית המקדש, והורדוס כנתין רומאי שכלל ופיאר את בית המקדש, באופן שלא היה כמותו.

המשך המאמר בעמ' 11

"והכלמוודו בידך"

"גלגול שבועה"

יחיאל לב

מגלגלים שבועה על מודה במקצת - האמנם!?

במסגרת הדיונים בסוגיות האחרונות, עסקנו הרבה בשבועת התורה של מודה במקצת. ישנם מספר הסברים להבדל בין מודה במקצת - החייב שבועה מדאורייתא, לבין כופר הכל-הפטור משבועה מן התורה. התוס' בכתובות יח, א (ד"ה 'מפני') מביא הסבר מעניין ואנו נבחן את דבריו ונבארם:

"ועוד, מודה במקצת יש להשביעו שחייב לו ממון שהודה ועל ידי כך מגלגל עליו שבועה כעין גלגול, אבל כופר הכל נסתלק לגמרי ממנו".

דבריו מאד תמוהים. אנו מכירים דין של גלגול שבועה, שמתקיים במקרה בו אדם מתחייב שבועה על תביעה מסוימת, ואגב בי"ד מגלגלים עליו את השבועה ביחס לתביעות נוספות שאין בכוחם לחייבו בפני עצמן. אבל מה הפשט בדבריו 'שבועה כעין גלגול', איך אפשר להמציא במודה במקצת שבועה חדשה ולומר שהיא פועלת כעין גלגול של שבועה אחרת? מהי בדיוק כוונתו בהשוואה לדין גלגול שבועה? וכמובן אנו נצרכים לבאר איך תירוץ זה מסביר את השוני המהותי בין מודה במקצת לכופר הכל.

כדי להבין את דבריו, נקדים הקדמה קצרה. ישנה חקירה בדין גלגול שבועה, שסובבת סביב השאלה האם חל שינוי בעצם הטענות כאשר מחילים עליהן את דין גלגול שבועה. לפי צד אחד של החקירה, מדובר בדין מהותי. כלומר, כאשר אדם מתחייב שבועה על טענה אחת, הדבר מעמיד אותו בעמדה נחותה, וגורם לשאר הטענות שעד כה לא היו חייבות בשבועה כלל, להיות בעצמן מחייבות שבועה ממש - מה שלא היה כן אלמלא השבועה הראשונה. לפי צידה השני של החקירה, לא השתנה דבר בעצם הטענות, והן נשארו חסרות כוח לחייב את האדם שבועה, כבתחילה. דהיינו, זהו רק דין טכני - הטענות נכנסות תחת השבועה הראשונה כפי שהן, מכוח בירוקרטי המאפשר להוסיף סעיפים תחת שבועה קיימת(1).

לאור הדברים, ברור שהתוס' נקט כצד הראשון של החקירה. דהיינו, גלגול שבועה הינו דין מהותי, ובו התביעות החלשות נעשות מחייבות בשבועה ממש, מכוח מה שהאדם כבר נמצא בעמדה נחותה של מחויב שבועה בשל תביעה חזקה אחרת. את עיקרון הדברים מעתיק התוס' לדין מודה במקצת. לשיטתו, האדם המחויב בתשלום על חצי התביעה בה הודה נכנס לעמדה נחותה, וממילא יש יכולת ביד בית הדין לעשות לו 'מעין גלגול', ולהחיל עליו גם שבועה על שאר התביעה בה כפר. עדיין, דברי התוס' האלו מצריכים ביאור: הרי גם כך הסברא לפיה גלגול שבועה הינו דין מהותי קשה לכשעצמה, ובוודאי לקחת את יסודות עיקרון מחודש זה ולהשליכם גם על דין מודה במקצת, בו מבקש בית הדין ליצור שבועה חדשה לגמרי!

כדי לנסות ולבאר בכל זאת את דברי תוס' הללו, אנו צריכים להסביר עיקרון חשוב בדיני שבועה. בניגוד לתפיסה הרווחת, שבועה היא לא עונש לנתבע, אלא כלי בידי בית הדין לבירור האמת, שמעניק לנתבע את הזכות לאמת את דבריו. הנחת היסוד היא שאם הייתה האפשרות בידי בית הדין, כל הנתבעים היו נשבעים והאמת הייתה מתבררת, אלא שלא תמיד יש עילה לשבועה. כך מובן גם פטור שבועה מהתורה בכופר בכל - כיוון שישנה כפירה בכל התביעה, הדיון בבית דין כלל לא מתחיל. לבית דין אין עניין לעסוק בסיפור שיתכן שמישהו בדה מליבו. אמנם, אם האדם הודה במקצת הטענה, כיוון שבמציאות כבר יכולים להניח שהיה פה סיפור ביניהם - נפתח דיון וממילא משביעים את הנתבע ופוטרים אותו. חיוב השבועה לא נובע מעמדה נחותה בה נמצא הנתבע, אלא כיוון שהשבועה נועדה לברר את האמת, עדיף להשביע את הנתבע ולפוטרו מאשר להוציא ממנו כסף על ידי השבעת התובע. על פי הסבר זה, השבועה איננה עונש או הבעת חוסר אמון בדברי הנתבע, אלא היא כלי משפטי שבי"ד משתמש בו בכל מקום שיש בסיס לתביעה. במקרה כזה ברירת המחדל היא שהנשבע יהיה הנתבע, וייפטר מתשלום.

אם כן, אפשר להבין את הסברא שעומדת בבסיס הקביעה לפיה דין גלגול שבועה הינו מהותי. על הנתבע רובצים הרבה חיובים, ובפשטות הוא לא צריך להישבע עליהם כי הסיפור בכלל לא מתחיל, ואין טעם להשביע על סמך טענות חסרות בסיס של התובע. אמנם, אם יש כבר חיוב שבועה על הנתבע, ממילא נחשפת בפנינו העובדה שיש בסיס לדבריו של התובע והם אינם מופרכים מעיקרם(2). מתוך כך, בית הדין משתמש בכלי המשפטי הבסיסי של שבועה שנועד לברר את האמת. מדברינו יוצא שבאמת חל על הנתבע חיוב שבועה מהותי מכח גלגול, אך לא מפני שהוא לא אמין, אלא כי נוצרה עילה משפטית להשביעו. על פי עיקרון זה אפשר להבין גם את הביטוי 'כעין גלגול' המופיע בדברי התוס'. כמו שבמקרה של חיוב שבועה ישנו בסיס להשביע את הנתבע על שאר החיובים, כך גם במודה במקצת, כיוון שחל עליו חיוב ממוני כלשהו, ישנו בסיס להשביע אותו על שאר דבריו. בעצם, אם הוא כופר בכל, הדיון לא מתחיל בכלל בבית דין, כפי שהסברנו לעיל. אבל אם הוא הודה במקצת, הוא יצר זיקה ובסיס לכך שאכן הייתה הלוואה, וממילא נפתח הדיון בבית דין והוא נצרך להשביע את הנתבע כדי לברר את האמת. לסיכום דברינו, ההודאה במקצת לא מחלישה את כוח הנתבע, אלא יוצרת בסיס לדיון, וממילא נוצר חיוב שבועה על הנתבע שרוצה להיפטר(3).

---

1) ישנה נפק"מ לחקירה זו, ונקדים לה הקדמה: ישנו דין בגמרא של 'מתוך שאינו יכול להישבע משלם'. למשל, אדם שמודה במקצת התביעה ובשאר התביעה טוען 'איני יודע', בשל היותו מנוע מלהישבע שבועת מודה במקצת, שהרי טען 'איני יודע', הרי הוא חייב לשלם. הנפק"מ בחקירה דלעיל, תהיה במקרה שאדם טען טענת שמא של 'איני יודע' בתביעה שאינה מחייבתו שבועה, אבל בי"ד גלגלו עליו שבועה מתביעה אחרת, ועכשיו עליו להישבע גם על טענת ה'איני יודע' שטען. אם הדין הוא מהותי ומחייב שבועה ממש, ממילא הנתבע נכנס לגדר מחייב שבועה 'שאינו יכול להישבע', ומשלם. אמנם, אם גלגול שבועה זהו רק עניין טכני, כיוון שלא באמת חלה עליו חובת שבועה מעולם, הוא אינו נכנס לגדר מחויב שבועה, וממילא הוא פטור משלם.

2) אנו לא אומרים שהנתבע הפך לבעל עמדה נחותה. עצם הודאתו במקצת היא תיאור המציאות שקרתה, ואין כאן שום 'ריעותא' כלפיו. הודאתו רק נותנת זיקה לדברי המלווה וזה מספיק כדי להניח שקרה פה משהו ואין כאן סתם טענות באוויר.

3) את הדברים שמעתי בע"פ מהרב טוביה.

בכל מקום שהם

יובל פריד • גא"י ראובני

מאיר בן שמאי, גר בפתח תקווה, משרת בתותחנים במשרה מלאה. ולכן עזב את תפקידו הנחשק כמראיין החיילים ואיכשהו אנחנו נתקענו עם זה..[הערת העורך - לא נתקעתם, זו זכות עצומה לכתוב בדפק"ש..]

מה איתך, מה אתה עושה עכשיו?

אני וכל החבר'ה נמצאים עכשיו באימון חורף בבסיס ברמת הגולן, זה נמצא ליד קצרין - ונקרא מחנה קרן. אנחנו עברנו כבר שבועיים ונשאר לנו עוד שבועיים בשטח. האימון אמור להסתיים עוד בערך חודש, ואז כנראה אנחנו אמורים לעלות לקו באזור יריחו. בינתיים אין לי תכנון לצאת לקורס מפקדים ולפי מה שהבנתי ככה גם לשאר החבר'ה שבתותחנים.

אתם רק ארבעה בתותחנים אז איך אתם שומרים על קשר עם החבר'ה מהנחל, ובכללי איך זה מרגיש?

אנחנו נפגשים הרבה, היו שבתות שיצא והגענו ביחד לישיבה, בזכות הווטסאפ - היום זה לא כל כך בעיה לשמור על קשר, אבל למרות ששומרים על קשר אנחנו עדיין מתגעגעים ואנחנו כבר רוצים לחזור לשיעור ד' להיות כולם ביחד באווירה השיעורית, וכמה שלא מנסים להיפגש פעם ב.. עדיין מתגעגעים.

איך שבתות בבסיס?

היינו במחלקה שהיא לא רק של דתיים, היינו בפלגה (מה שמקביל למחלקה בחי"ר - בתותחנים זה נקרא פלגה) שהרוב היו ביניישיים אבל לא כולם, בזמנים שאנחנו נמצאים בשבטה בהכשרה, ואנחנו לא עסוקים ממש.. באבטחות ישובים ודברים יזומים, אלא רק מתאמנים, אז השבתות נראות ממש טוב ומוסיפה גם העובדה שיש חבר'ה מהרבה ישיבות. וכל ישיבה הביאה את האווירה של הישיבה שלה וביחד זה יצר אווירה ממש טובה, תפילות, ריקודים, לומדים יותר בשבתות ונהנים, נחים, ויש אווירה יותר משוחררת. וגם עם החבר'ה הלא דתיים יש אווירה טובה.

אבל כשאתה נמצא בקו וחלק מהחבר'ה נמצאים במשימות של כמה שעות, ברור שיותר קשה לקיים שבת, לדוגמא, אבטחנו בשבת את קבר רחל ואז לי לא הייתה שבת בכלל. הייתה לי משימה מיום שישי בבוקר וסיימתי אותה ב23:00 בלילה ולא התפללתי במניין, באותה שבת קבלת שבת לא עשיתי כ"כ, וידעתי שמחר בבוקר אני עולה משימה שוב וזה גרם לי לוותר על ארוחות שבת, ולפעמים גם צריך אפילו לחלל שבת כמו במשימה הזאת - אמרו לנו להכין אוכל לכל היום, שזה הצריך אותנו לטלטל מחוץ לתחום שבת אבל אתה יודע שאתה לא יכול להישאר כמה שעות בלי אוכל, אבל אתה מבין שזה לצורך מצווה, אבל זה קצת מבאס שהשבת נראית ככה, מצד שני, העובדה שאתה צריך לטלטל, ושהשבת שלך נראית ככה זה גורם להבין עוד יותר את המשמעות של לשמור על עם ישראל.

איך בתור חייל אתה מרגיש כשאתה מגיע לשיבה, איך אתה יוצא משבתות כאלה?

וואי תענוג!! וזה משהו שמחכים לו כל השבוע ברגע שאני יודע שחוזרים הביתה ואני נזכר שלא הייתי הרבה זמן בישיבה אז אני אומר שהשבוע נגיע לשיבה, ואז אתה מצפה ליציאה עוד יותר, וזה נותן לך אנרגיות לכל המשך השבוע ונהיה לך "לחץ בית" - רק לשיבה. ואם אתה מרגיש שאולי קצת קשה לך ללמוד בצבא אז אחרי שאתה מגיע לשיבה אז נראה לך כאילו זה הכי קל בעולם. ואם אתה באמצע שום מקום אז אתה פותח ספר ומתחיל ללמוד וזה נותן לך אווירה, וגם הפגישה עם החברים זה באמת מחזק.

בואמר דעה

אסף שילוח

באחד מחופי הים הגדול שוכנת עיר, עיר סואנת ורועשת. בעיר חיים האנשים את חייהם איש איש בביתו, איש איש ועיסוקו. מפעם לפעם נוהגים האנשים לבקר באחד מחופי הים השונים- לרחוץ בו וליהנות ממימיו הקרירים. כך, כשהם יושבים בנחת על החוף אחרי עוד רחצה מרעננת מתחילים לצופף להם הסיפורים והשמועות, הפחדים והתקוות. אחד אומר "רואים את האופק הרחוק? שמעתי מחבר בעל ניסיון, שמעבר לו, שוכנות ארצות ומדינות. שם ניתן למצוא אוצרות יקרים, יערות קסומים ובהם כל מיני פירות מתוקים שלא טעמנו מימינו, ממש עולם חדש". זה מסיים את דבריו ומיד מתפרץ אחר ואומר "שמע אדוני, התיאורים שלך ממש מקסימים, איני יודע ממי שמעתם, אני כן יודע דבר אחד, אם כוונתך היא שעלינו להתחיל לבנות ספינות ולשוט אל הלא נודע טעות גדולה בידך. יש לנו כאן הכל! משפחה, עבודה וחברים. אל לנו לשגות בדמיונות שווא, עוד נמצא את עצמנו חסרי כל בלב ים". מיד מצטרף אליו זקן אחד ואומר "שמעו ידידי, בצעירותי הייתי בדיוק כמו החלמן הזה, גם לי היו חברים "שהגיעו לאיים הרחוקים", רציתי גם אני לנסות, רכשתי ספינה במיטב כספי ויצאתי אל האופק מלא תקווה בלבי. כך, בלב ים נקלעתי לסערה איומה, רועד מקור וגווע ברעב ניווטתי את דרכי חזרה לחופי העיר הבטוחה. מאז אני אפילו לא נכנס לרחוץ במי הים האכזריים. אז אנא ידידי הוציאו רעיונות שווא אלו מראשיכם". כך מתנהל מידי שבוע דיון דומה לזה בין אנשי העיר בחוף כזה או אחר.

עד שמישהו מחליט לבנות ספינה ולהפליג אל האופק.

זה משל מקסים ששמעתי פעם בהיותי חניך בבנ"ע, לא מצאתי את המקור אז כתבתי אותו בדרכי.

"אֲשֶׁרֶיךָ נֶעַר יִשְׂרָאֵל וְאֲשֶׁרֶי חֶלְקֶךָ, אֶת הַתּוֹרָה אֹרֵךְ ד' לְלַמֵּד זִכִּית וְלִהְיוֹת בֵּן שַׁעֲשׂוּעוֹ בֵּן רַחוּמוֹ, עָלִיתָ. מִלְּאֲכִי עָלִיוֹן יִקְנֹאוּךָ אֶף יִקְרֹוךְ וְשִׁרְפִי אֶל עָלֶיךָ יִתְמָהוּ וְאוֹתְךָ יִכְבְּדוּ. הַשָּׁמַיִם וְצְבָאָם הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ עֲלֶיךָ יִשְׂמְחוּ וְלִפְנֶיךָ יִפְנְעוּ. וְזֶה אֵל זֶה שׁוֹאֲלִים, מִי הוּא הַנֶּעַר אֲשֶׁר עֲמוּדֵי אֵשׁ קוֹדֵשׁ מִפִּיּוֹ מִתְבַּעְרִים, וְאֲדוֹן עוֹלָמִים רָם עַל כָּל רָמִים בְּפָנָי הַמּוֹן צְבָאִיו וּרְכֻבוֹת קְדוּשָׁיו, בּוֹ מִתְפָּאֵר וְאֵתוֹ שִׂמְחָה. ד' שִׂמְחָה בְךָ, וְגַם אֶתָּה נֶעַר יִשְׂרָאֵל תִּגִּיל וְתִשְׂמַח בְּגוֹדֶל אֲשֶׁרְךָ וּרְבַת הַצְּלַחְתְּךָ זוֹ, כִּי מִי הוּא הָאִישׁ אֲשֶׁר זָכָה לִהְיוֹת מְרוֹאֵי פָנָי הַמֶּלֶךְ וְלֹא יִגִּיל וְלֹא יִשְׂמַח, וּמִי הוּא הַזּוֹכֶה שֶׁהַמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּב"ה יִלְחַשׁ לוֹ אֶת מִצְפוּנָיו וְיִלְמַד לוֹ אֶת תּוֹרָתוֹ, וְלֹא יִחְשַׁב לוֹ קְלוֹת רֹאשׁ וְעוֹוֹן אִם לֹא יִשְׂמַח." (חובת התלמידים פרק א', קריאה אל התלמיד).

האדמו"ר מפיאסצנה בגדולתו פונה אל הנער הקטן שנכנס בשערי בית המדרש ללמוד מתוך דפים מצהיבים את דברי האמוראים והתנאים שחיו מאות שנים לפניו. ומה הוא אומר לו? תדע לך שאתה נכנסת למקום הכי חי בעולם הזה, אתה הקטן שעד לפני רגע התפלשת בבוץ עומד לפגוש את הקב"ה, ממש כך, הוא הולך לגלות לך את הסודות שלו, אתה זכית להיכלל בחבורה של בני מזל אמתיים, אתם מקבלים במתנה את האור הכי גדול בעולם! תורה. לאחר מכן מסביר האדמו"ר שהוא מבין ללב הנער וספקותיו, שהרי נכון הדבר שהנער עדיין לא גדול ישראל ולא מקובל קדוש. אז אם הוא יודע שהנער הקטן הולך לעבור תהליך קשה ויטעם עוד טעם עמל יבש פעמים רבות, למה הוא מספר לו את כל זה? הוא רוצה לייאש אותו? שיחשוב הכל שקר?

אני חושב שהתשובה ברורה- הוא רוצה לשנות את היחס, אין לו אפשרות ללמד אותו את כל התורה כולה ואין לו אפשרות ללמד אותו רזי תורה בעודו בוסר. אך הוא חייב לספר לו שהוא הגיע למקום הכי נפלא בעולם! הוא חייב לספר לו שהוא עומד כרגע בפני כור אנרגיה אטומית שמספק אור לכל העולם!

כניסה לבית המדרש ככניסה למים שאין להם סוף

אם בכל פעם שנפתח את הדלת ונכנס לבית המדרש תעמוד לנגד עינינו ותפעם בלבנו התפילה שנאמרת בתחילת כל לימוד "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך" ונרגיש שאנו באמת הולכים לגלות היום נפלאות אז הלימוד שלנו יתחיל להראות כך. אם כשאדם נכנס לבית המדרש הוא מרגיש שיש מעבר לים אוצר נפלא, חופי איים קסומים והרים רחוקים אז הוא בכלל לא חושש ורואה בבניית ספינה וכניסה למים את הרעיון ההגייוני היחיד! אם נתמיד ברעיון זה ממילא נדע תמיד לאסוף את כל הכוחות, למקד את כל השאיפות, לבטל את כל ההסחות והמניעות, להתעלות מעל עצמינו ולהתמסר. ואם תלמיד לא מרגיש זאת, זה בסדר. אך מחובתו האישית להיות רציני ולנצל את זמנו, לא ליפול לעצלות- וללמוד, לחפש ולתור אחרי אמת יותר מכל אחד אחר. קשיים בלימוד, שאלות, קושיות, ימי סערה שבהם לא נראה את האופק יולידו לאור התקווה הגדולה והמאירה דבר אחד- התמסרות.

התמסרות.

כשזוג צעיר מתחתן, טבע העולם שכל אחד מוותר על חלקים ממנו שהיו עד עכשיו מרכזיים בחייו- חברויות נחלשות, תחביבים נזנחים, הרגלים משתנים והאדם עצמו משתנה באופיו ומתאים עצמו אל זו שעומדת מולו, הכל מתגמד ביחס למרכז החדש של חייהם. הכל מתגמד והכל גדל, זהו תהליך טבעי וברור מאליו. כעת, במציאות המתוקנת והטבעית להם, הזוג לומד להוות את עצמו כיחידה פרטית- בית. משם כל אחד יוכל גם להצמיח את אופיו, שאיפותיו ויכולותיו האישיות באופן מלא ושלם הרבה יותר. זה עניין ברור מאוד, אין אדם שפוי שיגיד "אני לא מוכן להתחתן, הנישואים ייקחו ממני את כל כוליי", כמו כן לא נראה אדם שלפני נישואיו יגיד לזוגתו שהוא מוכן להתחתן איתה רק אם תאפשר לו להמשיך להיות עם חבריו בדיוק כפי שהיה איתם לפני כן, רק אם תתן לו לטוס לחצי שנה לדרום אמריקה כי כך תכנן.

המשך בעמוד הבא

בלימוד התורה עלינו להתמסר, לעזוב הכל ולהיכנס לבית המדרש כשדבר אחד עומד לנגד עינינו – להבין עוד מאמר חז"ל, לפצח עוד ראשון, להעמיק בעוד פיסקה, להאיר עולם ומלואו עם עוד חידוש. ההבנה שזה המקום שלנו, שמפה אנחנו יכולים רק לצמוח, שחיי עולם אלה שווים יותר מהכל ויכולים לרומם את הכל היא קריטית. "לרומם את הכל" אומר גם את כל מה שוויתרנו עליו, הכל ישוב לפרוח, כל התכונות החלומות והרצונות שחשבנו שאנחנו מזניחים ביושבנו שעות רבות על ספסלי הישיבה, ממילא גם המוץ יבורר. אבל רק אם באמת נתמיד בגישה זו, רק אם נוותר גם על הסחות הדעת, אם הביטוי "ביטולה הוא קיומה" יעבור במוחנו אלף פעמים לפני שיצדיק עוד ביטול תורה, אם נסבול את הייסורים שנדרשים כדי להתרכז כל היום בדבר אחד, כדי לייחד עצמנו, לקדש עצמנו לאחד... רק אז נראה ברכה בעמלנו ובבית מדרשנו. והעניין הוא כמובן ציבורי, לא מדובר בתלמיד אחד, כל אחד מאיר באורו המיוחד וכולנו נהיה ללהבת אש קודש, בית המדרש כולו צריך לעלות בלהט של לימוד, לחוש יחד את ההתמסרות הנפלאה הזו, לכסוף לשמוע את מצפוניו של הקב"ה.

חוסן

כולנו כבר מכירים בעל פה את השאלות הקבועות שמגיחות מכל מקום כשחוזרים הביתה לשבת. "נו, כמה זמן נשאר לך שם?", "אז מה יוצא לך מזה?", "ומתי אתה מתגייס?", "אז מה עושים שם בישיבה? יושבים כל היום?". זה מחליש, זה מקשה מאוד. מאחורי שאלות אלו עומדת תפיסת עולם, תפיסת עולם שאומרת שהיהדות היא מרכז חיינו אבל רק מבחינה מסוימת- טכנית, לימוד התורה לאורך שנים אינו נצרך, הוא בזבוז זמן. תפיסה שאומרת שעולמנו יכול להיות ניזון מאין ספור דברים שהם לא תורה. תפיסה שרואה ברבנים וביושבי בית המדרש לא את הלב הפועם של העם, אלא היכי תמצי להמשכיות המסורת בלבד! אסור לנו לטעות בכך. עורך דין בוגר ישיבה הוא לא עוד עורך דין. הוא עורך דין עובד ה' בדיוק כמו שאברך בשיעור י"ב הוא עובד ה', אולי הוא עובד ה' גדול יותר! עלינו להתחסן ולהמשיך בדרכנו.

מקוריות

אנו לא יכולים להסתפק בשיעורים בלבד ולצפות שהתורה תהיה חלק מאיתנו, עלינו לחזור אחריה! כל אחד צריך לראות את המפגש שלו עם התורה כדורך על אדמת פרא שחיכתה רק לו, כמובן על פי הדרכת הראשונים בכל תחום ותחום, בהכוונת הרבנים. תלמיד שיוצא משיעור עיון ולא הבין עד הסוף את המהלך לא יזכור אותו מחר! הוא פאסיבי! הכל עובר מעליו! אנו צריכים להיות צמאים לידיעת התורה, להשתוקק להקיף כמה שיותר מרוחבה העצום ולכסוף להעמיק בה עד אין קץ. זה בכוחנו. ומתוך שמחה גדולה ובקשה גדולה לאמת, בעזרת ה' יתברך נזכה שיתקיים בנו "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי!"

הדברים עלו בי מתוך תיאום ציפיות שלי עם עצמי אחרי החזרה מהצבא ומתוך מחשבה שהדברים חשובים לכולם. הדברים לא מכוונים לשיעור מסוים. אני מקווה מאוד שיתיישבו על הלב.

המשך מעמ' 3 – הרב נתנאל אריה

אך הרוח הרומאית עקרה את מהות הבית עוד קודם שחרב. כדברי חז"ל שאמרו לטיטוס: "בית חרוב החרבת, בית שרוף שרפת קמח טחון טחנת". אפשר שיהיו מרכזי תורה ורוח בעם ישראל, ואפילו תהיה להם עדנה ופאר כלכלי, אך השאלה היא מהי הרוח הנושבת, איזה אוויר אני כאדם נושם כשאיני ספון בתוככי המקדש. מהו אופיו של המרחב הציבורי, מה אני קולט ממרכזי הקניות ומהמדיה שסביבי, מהי תרבות הצריכה והבילוי אותה אני מאמץ. אם מה שאוזני עיני קולטות הוא רדוד וחומרני נהנתני וגס, אזי גם היכל הקודש לא ידבר אלי, אני אשמע את קולו של רבש"ע אך לא אצליח להתחבר, אשמע קולות עמומים שלא יחדרו את מעטפת השריון הגסה אותה טיפחתי. כשיש עימות תרבותי ומאבק אידיאליסטי, כשיש אש תרבותית זה מצוין ומבטיח בשורה! הבעיה אינה עימותים תרבותיים, אלא כשמישהו שם לך משקולות שאינם מאפשרות לך לעוף...

**"רומי דגלה בתועלתנות שבחיים
וראתה בשכלתנות ובסדר חזות הכל,
ולא נרתעה משימוש בכוח האגרוף
והברזל כדי לכוף על הבריות סדרי
שלטון וחוק, ואילו ירושלים שאפה
לערכי מוסר וצדק, וחיי רוח"**

לאורם זלך

אביעד חתן

ר' יעקב אבוחצירא (אביר יעקב)

בשבוע הקרוב - יום רביעי כ' טבת נציין 137 שנים לפטירתו של ר' יעקב אבוחצירא.

ר' יעקב נולד בשבת התקס"ו (1805) בתאפיללת שבמרוקו למשפחת אבוחצירא שמקורה הוא משפחת אלבו. עם לימודיו התורניים עלה ונתעלה עד שלימים נסמך לרבנות ושימש שם כרב המקום. ניסיונות רבים היו לר' יעקב לעלות לארץ עד שמימש חפצו והתחיל במסע עליה שעבר בארצות אפריקה, אך שהגיע לדמנהור שבמצרים חלה ונפטר שם ממש כמו יעקב אבינו שבפרשה נפטר במצרים וכמו הרמב"ם שגם כן נפטר במצרים באותו תאריך. ר' יעקב חיבר המון ספרים רובם בקבלה, ובדרשות שונות על חמישה חומשים, על ספר תהילים וכדו' וכמו כן חיבר שו"ת וחידושים על הגמרא.

בפרשה נקרא את ברכות יעקב אבינו ליששכר (מט, יד): "יששכר חמור גרם רובץ בין המשפתים" וכן בהמשך הפסוקים נאמר שם: "ויט שכמו לסבול ויהי למס עובד" ושאל ר' יעקב בספרו מחשוף הלבן שתי שאלות, למה נקרא יששכר בשי"ן כפולה אפילו שאינה נקראת (ה"ה: במשנ"ב דרשו סי' קמא הע' 19 הביאו בעניין זה משם החתם סופר שפעם ראשונה יקרא יששכר במבטא של שתי אותיות שי"ן, אבל רובם של הפוסקים לא סברו כך וזהו מנהג עתיק יומין לקרוא בשי"ן אחת וככה בפשטות כתבו בתיקון קוראים איש מצליח בפרשת ויצא), למה נמשל יששכר לחמור, ומהו פשר הפסוק האחרון שראינו לעיל?

ר' יעקב סלל פירוש לפסוקים אלו עפ"י דברי המדרש הידועים שסגולת יששכר מכל השבטים הייתה בלימוד תורה וכך פירוש הדברים:

רש"י הביא מהמדרש על ברכת זבולון, שהתנו ביניהם תנאי: זבולון עובד ויששכר לומד תורה וכך יחלקו ביניהם את השכר (ה"ה: ובאמת שהרמ"א הביא דבר זה להלכה בהלכות תלמוד תורה ביו"ד סי' רמו והאריך בזה ר' אשר וייס במנחת אשר בראשית סי' עג) וזהו הטעם שנכתב פעמיים שי"ן - שמרמזת על שכר לימוד תורה בעולם הבא גם לזבולון שעובד למען יששכר ואינו לומד, אלא שאין השי"ן השנייה נקראת כי אין עיקרה ליששכר אלא לזבולון והיא רק בפיקדון אצל יששכר, ואם הייתה נקראת גם היא היינו סוברים שגם היא שייכת ליששכר.

וכן מה שנקרא יששכר חמור הוא על שם התורה כמו חמור הסובל את העול עליו ללא הפסקה, שתכונתו של יששכר הייתה להתמיד באהלה של תורה ורק ע"י לימוד תורה בעמל אפשר לשבר כוחות רעים שנובעים מיצרו של האדם וכך הוא מוכיח את הדבר מגימטריות שונות (ה"ה: ובזה יש להוסיף ולבאר דברי הגמרא בפסחים מט: למה ר' עקיבא דימה עצמו לחמור כשהיה עם הארץ, כיון שהיו בתוכו כוחות עצורים למשא התורה כחמור אלא שבאותה תקופה לא זכה לממש אותן).

מסיים ר' יעקב לבאר את המילים "למס עובד" לפי הגמרא בחגיגה ט: שאמרו שם חז"ל אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה מאה ואחד, ותמהו המפרשים מה נשתנה זה מזה בשביל חזרה אחת נוספת, עד כדי כך שמי ששונה 101 נקרא "עובד אלוקים" ומי שהוסיף חזרה נוספת נקרא "אשר לא עבדו"? הסביר ר' יעקב לפי המקובלים שמלאך הממונה על השכחה נקרא מ"ס, ומי ששונה 100 פעמים עדיין נמצא תחת שלטונו של השר, אבל מי שהוסיף פעם נוספת יצא משלטונו לשלטון הקדושה וכבר איננו שוכח וזהו מה שיששכר למד 101 פעמים כדי לצאת משלטון מ"ס ולהיות "עובד אלוקים" וזהו ביאור "ויהי למס- עובד".

ר' יעקב זצ"ל נפטר בגיל 75 כ' טבת התר"מ (1880) זיע"א.

**"דבתחילה לומד אדם המקרא ואחר כך
לומד המשנה ואחר כך לומד הגמרא
ואחר כך לומד ההלכות על בוריים
ואחר כך העיקר הוא הסוד על
אמיתתו"**

(אלף בינה, הקדמה אות ד)

פיוט

אלחי פרישטיק

הפיוט "שפל רוח" חובר ע"י ר' שלמה אבן גבירול, בן המאה ה-11 ומגדולי חכמי ספרד ומשורריה בתקופת תור הזהב. בתקופה זו נהנתה הקהילה היהודית מפריחה רוחנית ותרבותית ומשגשוג כלכלי הודות ליחסו הטוב של השלטון המוסלמי באותה תקופה. מספר יהודים אף שימשו במשרות ציבוריות חשובות והיו מקורבים למלכות.

חלק מהקהילות הספרדיות (בעיקר קהילת מרוקו) נוהגות לומר את הפיוט בתפילות שחרית של ראש השנה- בזמן בו נמצאת אימת הדין. לכל אורך הפיוט מורגשת ההנגדה המוחלטת בין אפסיות האדם וחולשתו כנגד אינסופיותו של הקב"ה, הודו והדרו בכל העולמות. כל שורה בפיוט מחולקת לשתיים, כאשר חלקה הראשון עוסק בתיאור האדם וחלקה השני בתיאורו של הקב"ה מנגד, ולפעמים הסדר מתהפך.

במהלך הפיוט עולה התמיהה כיצד אדם, שהוא בריאה קטנה ועלובה, יכול להתקשר לריבון העולמים שאין לו סוף. מתוך ארבעת השורות הראשונות עולה נימה של ייאוש עמוק, כזה האומר שהאדם לעולם לא יוכל להתקשר בקב"ה ו"לגשר על הפער" ("מלוא עולם אשר אין קץ בגודלו- הכמוני יהלל? ובמה?!"). אבל החל מהשורה החמישית אנחנו מתוודעים לדרך הנהגת החסד של הקב"ה, שבה הוא מרעיף טובות על העולם. בזכות השפע שאנו מקבלים ממנו אנחנו יכולים להודות לו וכך למעשה גם להתקשר אליו!

שְׁפַל רוּחַ שְׁפַל בְּרַךְ
 וְקוֹמָה / אֶקְדַּמְךָ בְּרַב
 פְּחַד וְאִימָה
 לְפָנֶיךָ אֲנִי נִחְשָׁב בְּעֵינַי /
 כְּתוֹלְעֵת קִטְנָה בְּאֲדָמָה
 מְלֵא עוֹלָם אֲשֶׁר אֵין קֶץ
 לְגִדְלוֹ / הֶכְמֵנִי יְהִלְלֶךָ
 וּבְמָה
 הַדְרָךְ לֹא יְכִילוּן מְלֶאכִי
 רוּם / וְעַל אַחַת אֲנִי
 כְּמָה וְכְמָה
 הַטִּיבוֹת וְהַגְדִּלְתָּ
 חֲסָדִים / לָךְ תִּגְדִּיל
 לְהוֹדוֹת כֹּל נְשָׁמָה
 אֲשֶׁחַר אֵל בְּרֵאשִׁית
 רְעִיוֹנִי / אֲשֶׁר לְשִׁמוֹ
 תְּהַלֵּל כֹּל נְשָׁמָה

ויוצא שבניגוד לדעת הפילוסופים הסוברים שאין קשר ישיר בין אלוקים לאדם, ולכן אין לאדם מה לפנות אליו ולהודות לו- מגיע ר' שלמה אבן גבירול וחושף את גישת עמנו: יש קשר, יש חיבור- והוא ניכר לעין!

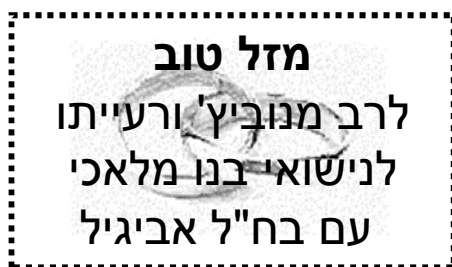
ר' שלמה אבן גבירול גם מלמד אותנו איך צריך לנהוג האדם שהוא פונה לקב"ה: בענווה, בביטול ובהרבה הרבה הודאה על הקיים. לפיוט חוברו מספר רב של לחנים ולאחרונה אף יצאו שתי גרסאות חדשות ברוח התקופה: העיבוד הראשון הוא של להקת המדרגות, והעיבוד הנוסף הוא של הזמר ברי סחרוף מתוך האלבום "אדומי השפתות". כותב פינה זו התחבר יותר לזו של ברי.

מהנעשה בישיבה

צללי החושך של העתקת התורה ליוונית הפכו לאור כשיגלה המקור העברי בטהרו

[הרב קוק, מגד ירחים לחודש טבת]

'קול ברמה', עלון ישיבת הגולן, או בשמו העממי יותר, הדפק"ש, מהווה נדבך וחלק חשוב בהתפתחות כישרון היצירה בישיבה. זהו מקום שבו תלמידי, בוגרי ורבני הישיבה יכולים להביע קולם ודעתם בנושאים שונים, סיכומי שיעורים, סוגיות, מאמרי דעה ונושאים אקטואליים רבים. מערכת הדפק"ש קוראת לכל מי שחפץ להשמיע קולו לפרסם אותו כאן. זוהי הבמה שלנו, שלכם, להוציא את דבריכם לאור.

*****

מערכת שיעור ד' • עזרה טכנית ותמונות יותם • ציטוטים אברהם וסרברגר
צילום שער אליעזר צדוק • הגהה אורי פירסט

אתר: ygolan.org דוא"ל: r@ygolan.org
פקס: 04-6762126 טלפון: 04-6763063
כתובת: ישיבת הגולן, חספין. ד.נ. רמת הגולן 12920

13
קשר